

มาตรการในการส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำตามพระราชบัญญัติ
ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561*
MEASURES TO SIMMON INDIVIDUALS TO GIVE STATEMENTS UNDER THE
ORGANIC ACT ON STATE AUDIT B.E. 2561 (2018)

ธีระพล พันธไชย, บัณฑิต ขวโยธา

Theeraphon Puntachai, Bandit Khwayota

คณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ประเทศไทย

Faculty of Interdisciplinary Studies, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: theeraphon.pu@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ 2) วิเคราะห์หลักกฎหมายและวิธีปฏิบัติในการส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำของไทยและต่างประเทศ 3) เสนอแนวทางแก้ไขข้อกฎหมายและกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร โดยศึกษากฎหมาย แนวคิด ทฤษฎี และเปรียบเทียบกับระบบกฎหมายของต่างประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้อำนาจของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายและสิทธิมนุษยชน โดยมีวิธีส่งคำสั่ง 2 วิธีคือ ส่งด้วยบุคคลหรือไปรษณีย์ด่วน หากผู้ถูกเรียกไม่มาชี้แจงโดยไม่มีเหตุผล อาจมีความผิดตามมาตรา 105 แห่ง พ.ร.บ.ว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561 2) การศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พบว่า แม้มีกฎหมายรองรับ แต่ยังขาดกลไกคุ้มครองสิทธิ เช่น การแจ้งสิทธิ การโต้แย้ง หรือพิจารณาเจตนา ส่งผลให้การดำเนินคดีอาญาอาจละเมิดหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชน อีกทั้งวิธีส่งคำสั่งแบบเดิมยังมีข้อจำกัด เช่น ที่อยู่ไม่ตรงตามทะเบียน ไม่มีระบบติดตามหรืออุทธรณ์ ต่างจากต่างประเทศที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ จึงควรปรับปรุงกระบวนการให้เป็นธรรมและสอดคล้องมาตรฐานสากล 3) เสนอแนวทางแก้ไขข้อกฎหมายและกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการเรียกบุคคล

*Received: 12 July 2025; Revised: 26 August 2025; Accepted: 26 August 2025

มาให้ถ้อยคำ ประกอบด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การเพิ่มช่องทางการส่งคำสั่งที่ทันสมัย เช่น อีเมล แอปพลิเคชัน และระบบยืนยันตัวตนดิจิทัล การจัดทำกระบวนการให้ชี้แจงเหตุขัดข้อง และการกำหนดบทลงโทษเป็นลำดับขั้น เพื่อความเป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักกฎหมาย

คำสำคัญ: มาตรการในการส่งคำสั่งเรียก, พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ, การตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561

Abstract

This research article aims to: 1) Study concepts and theories concerning measures for summoning individuals to provide testimony 2) analyze the legal principles and procedures related to the delivery of summons orders in Thailand and abroad; and 3) propose legal amendments and appropriate measures for summoning individuals. The study employs a documentary research methodology, focusing on laws, legal concepts, and theories, and includes a comparative analysis with foreign legal systems.

The findings reveal that: 1) The exercise of authority by the Office of the Auditor General must comply with legal principles and human rights standards. There are two official methods of delivering summonses: by personal delivery or by registered express mail. If a summoned individual fails to appear without valid reason, they may be subject to criminal liability under Section 105 of the Organic Act on State Audit B.E. 2561 (2018). 2) Although the law authorizes such summonses, the process lacks adequate safeguards for individual rights, such as the right to be informed, to object, or to explain one's intent. This may lead to potential violations of the rule of law and human rights. Furthermore, the current delivery methods face practical limitations, such as incorrect registration addresses, lack of tracking systems, or appeal mechanisms, unlike some foreign systems that utilize electronic communications. Legal procedures should therefore be revised to ensure fairness and alignment with international standards. 3) The study proposes policy-based recommendations for legal reform and improved procedures, including modernized channels for issuing summonses (e.g., email, official

applications, digital identification systems), the establishment of processes for submitting justifications for non-compliance, and the implementation of graduated penalties to ensure justice and legal conformity.

Keywords: Measures for Issuing Summons, Organic Act, State Audit B.E.2561 (2018)

บทนำ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่มีบทบาทสำคัญในการควบคุมและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐ ทั้งในด้านความถูกต้องตามกฎหมาย ประสิทธิภาพ และความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อลดการรั่วไหลและป้องกันการทุจริตในระบบราชการ โดยมีฐานอำนาจตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พุทธศักราช 2561 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่ และวิธีการดำเนินการของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินอย่างเป็นระบบ

หนึ่งในเครื่องมือสำคัญของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ในการปฏิบัติการกิจกรรมตามกฎหมายดังกล่าว คือการใช้ “คำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ” ตามมาตรา 93 (3) เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานประกอบการตรวจสอบ โดยมีเจตนาเพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจรวมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือบุคคลภายนอกที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังตรวจสอบ มาตรา 105 ของกฎหมายเดียวกัน ได้กำหนดบทกำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ที่ฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกดังกล่าว โดยมีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561)

แม้ว่ามาตรการดังกล่าว จะถูกออกแบบมาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบ แต่กลับพบว่าในทางปฏิบัตินั้น มาตรา 93 (3) และมาตรา 105 มีข้อจำกัดที่ส่งผลกระทบอย่างสำคัญต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้ถูกออกคำสั่งเรียก ประการแรกคือ การกำหนดวิธีการส่งคำสั่งไว้ในระเบียบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน มอบหมาย พุทธศักราช 2562 ข้อ 23 เพียง 2 รูปแบบ ได้แก่ การส่งโดยบุคคล และการส่งทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ลงทะเบียนตอบรับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ซึ่งแม้จะเป็นวิธีการที่ดูเหมือนมีมาตรฐานทางราชการ แต่ก็ไม่สามารถรับรองได้อย่างแน่ชัดว่า ผู้ที่ถูกออกคำสั่งได้รับทราบเนื้อหาของ

คำสั่งจริงหรือไม่ โดยเฉพาะในกรณีที่บุคคลมิได้อาศัยอยู่ในที่อยู่ตามทะเบียนราษฎร หรือเปลี่ยนถิ่นที่อยู่ เป็นการชั่วคราว ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในบริบทสังคมไทย

นอกจากนั้น ในกรณีที่มีการส่งคำสั่งไม่สำเร็จถึง 2 ครั้ง ก็จะถือว่าบุคคลดังกล่าว “ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียก” และสามารถถูกดำเนินคดีอาญาได้ทันที โดยไม่มีการสอบสวนเจตนาหรือพฤติการณ์แวดล้อมใด ๆ สิ่งนี้นำไปสู่ความกังวลในทางหลักกฎหมายว่า อาจเกิดการละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน และขัดต่อหลักนิติธรรม (Rule of Law) ซึ่งมีหลักการที่เป็นวัตถุประสงค์สำคัญ คือ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และจำกัดการใช้อำนาจรัฐ (เพลินตา ตันรังสรรค์, 2559) ขัดต่อหลักความได้สัดส่วน (Proportionality) (บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, 2542) และหลักการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) (อิสริยาภรณ์ รักขวิณ, 2557) ตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 3 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) และกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

อีกทั้งยังขาดกลไกตามกระบวนการยุติธรรม ที่เปิดโอกาสให้ผู้ถูกออกคำสั่งสามารถคัดค้านคำสั่ง หรือชี้แจงเหตุผลความจำเป็นที่ไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เช่น กรณีป่วย กรณีมีการกิจเร่งด่วน หรือกรณีเปลี่ยนถิ่นที่อยู่โดยไม่สามารถอธิบายตามทะเบียนบ้านได้ จึงเป็นเหตุให้ประชาชนจำนวนหนึ่งที่ไม่สามารถมาให้ถ้อยคำตามกำหนดเวลา ถูกดำเนินคดีอาญาโดยไม่มีโอกาสแก้ต่างหรืออธิบายเจตนา อันส่งผลกระทบต่อเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ซึ่งถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ และเป็นหัวใจของหลักนิติธรรมในระบอบประชาธิปไตย

นอกจากนี้ ข้อจำกัดของมาตรการในการส่งคำสั่งเรียก ยังส่งผลกระทบทางอ้อมต่อ “ประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบ” โดยตรง กล่าวคือ เมื่อบุคคลที่ถูกเรียกอ้างว่าไม่ได้รับคำสั่งจริง หรือปฏิเสธการรับหนังสือคำสั่ง โดยไม่มีวิธีตรวจสอบหรือติดตามผลการส่งอย่างแน่นอน ย่อมทำให้กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานล่าช้า ไม่สมบูรณ์ หรือมีช่องโหว่ในการโต้แย้งความชอบด้วยกฎหมายของรายงานผลการตรวจสอบ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ในฐานะองค์กรอิสระที่มีบทบาทในการถ่วงดุลภาครัฐ และท้ายที่สุดกระทบต่อความไว้วางใจของประชาชนต่อกระบวนการใช้อำนาจรัฐโดยรวม

ด้วยเหตุผลข้างต้น ปัญหาดังกล่าวจึงมิใช่เพียงประเด็นทางเทคนิคการปฏิบัติงาน หากแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่แสดงให้เห็นถึง “ความไม่สมดุล” ระหว่างประสิทธิภาพของรัฐในการตรวจสอบกับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการรับรู้ เข้าถึงข้อมูล และได้รับความเป็นธรรม

การศึกษาปัญหาเชิงลึกในประเด็นนี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่การสื่อสารหลากหลายช่องทาง สามารถนำมาใช้เสริมประสิทธิภาพการส่งคำสั่งเรียก และป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิอย่างไม่ตั้งใจ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตของการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ
2. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบหรือหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวิธีปฏิบัติให้เหมาะสม และครอบคลุมเพียงพอ ในการนำส่งคำสั่งเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำของไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาคือข้อกฎหมายและแนวทางการกำหนด มาตรการในการส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการศึกษาค้นคว้าในรูปแบบการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการในวารสารกฎหมาย สิ่งพิมพ์ ทั่วบทกฎหมาย ความเห็นทางวิชาการ คำพิพากษาของศาล รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารวิชาการต่าง ๆ เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เผยแพร่ตามเว็บไซต์ (website) สารนิพนธ์ ที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับเรื่องที่ทำการวิจัย โดยทบทวนวรรณกรรมอย่างละเอียด เพื่อนำมาวิเคราะห์ เสนอแนะแนวทาง มาปรับใช้และหา มาตรการที่เหมาะสมมาแก้ไขปัญหที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายเดิม เพื่อหามาตรการที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมาแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการวิจัย

การศึกษามาตรการในการส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561 ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตของการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

การใช้อำนาจในการออกคำสั่งและส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ตามระเบียบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมาย พุทธศักราช 2562 ข้อ 21 และข้อ 23 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ซึ่งกำหนดให้กรณีเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ หากมีหนังสือเชิญแล้วไม่มาโดยไม่มีเหตุสมควร ก็จะทำหนังสือเป็นคำสั่งเรียกส่งให้บุคคลผู้รับคำสั่งจำนวน 2 ครั้ง โดยวิธีส่งมี 2 วิธี คือ 1. ส่งด้วยบุคคล และ 2. ส่งทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) ลงทะเบียนตอบรับ โดยส่งไปยังที่อยู่ตามทะเบียนราษฎร์ของผู้รับ หากผู้รับไม่ปฏิบัติตาม โดยไม่มาให้ถ้อยคำภายในเวลาที่กำหนด โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร จะมีความผิดฐานไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียก มีสภาพบังคับทางอาญาตามมาตรา 105 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พุทธศักราช 2561 ถือเป็นการใช้อำนาจที่กระทบต่อสิทธิของบุคคลโดยตรง จึงต้องยึดหลักนิติธรรม (ธนพล โกมารกุล ณ นคร, 2565) หลักความได้สัดส่วน (วรตну วิจารณันท์, 2548) หลักรับฟังทุกฝ่าย (สำนักงานอัยการสูงสุด, 2567) และหลักสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ อย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันมิให้เกิดการใช้อำนาจตามอำเภอใจ และคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของประชาชนเป็นสำคัญ

2. การศึกษาถึงรูปแบบหรือหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดวิธีปฏิบัติให้เหมาะสมและครอบคลุมเพียงพอ ในการนำส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำของไทยและต่างประเทศ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

การใช้อำนาจของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ในการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการตรวจสอบของรัฐ อย่างไรก็ตาม การออกคำสั่งเรียกและการดำเนินคดีเมื่อไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง กลับสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างในทางกฎหมายและรัฐธรรมนูญ ทั้งในแง่ความชอบด้วยกฎหมาย ความสมเหตุสมผล และผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

2.1 ความไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม แม้มาตรา 93 (3) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พุทธศักราช 2561 จะให้อำนาจสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินในการออกคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ และมาตรา 105 ได้บัญญัติโทษทางอาญาสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าว กลับขาดกลไกสำคัญในการควบคุมการใช้อำนาจที่สอดคล้องกับหลักนิติธรรม อาทิ 1) ไม่มีระบบแจ้งสิทธิก่อนการดำเนินคดีอาญา 2) ไม่เปิดช่องทางให้โต้แย้ง หรือยื่นคำชี้แจงก่อนถูกดำเนินคดี 3) ไม่มีช้อยกเว้นหรือเกณฑ์พิจารณาเรื่องเจตนา

การลงโทษทางอาญาต้องอยู่บนพื้นฐานของเจตนา (mens rea) และหลักการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ (ขาดงาน แต่งประณิต, 2557) หากกฎหมายตีความการไม่แสดงตัวเพียงจากการไม่รับหนังสือหรือไม่อยู่ในทะเบียนบ้านโดยอัตโนมัติว่าเป็นความผิด ย่อมเป็นการกลับภาระพิสูจน์มายังประชาชนและเป็นการใช้กฎหมายในลักษณะละเมิดหลักนิติธรรมในสาระสำคัญ

2.2 ข้อจำกัดในทางปฏิบัติของระเบียบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมาย พุทธศักราช 2562 ตามข้อ 23 ของระเบียบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมาย พุทธศักราช 2562 กำหนดวิธีการส่งคำสั่งเรียกบุคคลไว้เพียง 2 วิธี คือ การส่งด้วยตนเองและการส่งโดยไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) พร้อมลงทะเบียนตอบรับ แม้ดูผิวเผินอาจเห็นว่าทั้งสองช่องทางมีความมั่นคงทางกฎหมายและถูกใช้โดยหน่วยงานรัฐทั่วไป แต่ในเชิงปฏิบัติ กลับพบว่า 1) บุคคลจำนวนมากไม่ได้อาศัยในทะเบียนบ้านจริง 2) มีการเปลี่ยนที่อยู่โดยไม่มีระบบติดตาม 3) กรณีผู้รับไม่อยู่บ้าน บุคคลอื่นลงรับแทน ทำให้ไม่ทราบเนื้อหาคำสั่ง 4) ไม่มีระบบแจ้งผลหรือการติดตามผลลัพธ์จากไปรษณีย์อย่างโปร่งใส

ข้อจำกัดนี้ทำให้เกิดกรณี “การไม่รับทราบคำสั่งโดยไม่ตั้งใจ” แต่กลับต้องเผชิญกับโทษทางอาญา โดยขาดกลไกทางกฎหมายในการโต้แย้ง เช่น ไม่มีช่องทาง “อุทธรณ์ความชอบด้วยกฎหมายของการส่งคำสั่ง” หรือยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาในกรณีมีเหตุขัดข้อง

ในทางเปรียบเทียบ ระบบของประเทศสิงคโปร์และเกาหลีใต้ ได้เปิดช่องทางการสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การส่ง SMS, ระบบ E-notice, หรือแจ้งเตือนผ่านแอปพลิเคชันของรัฐ ซึ่งช่วยลดความผิดพลาดในการส่งคำสั่ง และเพิ่มประสิทธิภาพโดยไม่เพิ่มภาระประชาชน (อภิสิทธิ์ ภัสสัตยากร, 2565)

2.3 ผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกของสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน (สตง.) ถือเป็นความผิดอาญา มีโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ตามมาตรา 105 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พุทธศักราช 2561 การกำหนดบทลงโทษทางอาญาในกรณีนี้ มีลักษณะละเมิดหลักสิทธิมนุษยชนในหลายด้าน ได้แก่ 1) ละเมิดเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย 2) ไม่มีการพิจารณาความจำเป็น ความได้สัดส่วน และเจตนาในการไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง 3) ไม่เปิดช่องทางให้บุคคลชี้แจงเหตุจำเป็นหรือยื่นขอเลื่อนการให้ถ้อยคำ

จากการศึกษาของสำนักงานสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, (มปป.)) ประกอบกับข้อเท็จจริงที่เคยเกิดขึ้นจากการรับเรื่องร้องเรียนของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พบว่า เคยมีประชาชนจำนวนหนึ่งที่ถูกดำเนินคดีภายใต้บทบัญญัตินี้ โดยยืนยันว่าไม่ได้มีเจตนาหลีกเลี่ยง แต่ไม่ได้รับจดหมาย หรือเปลี่ยนที่อยู่ใหม่แล้วไม่สามารถแจ้งได้ทัน จึงมีข้อเสนอแนะว่า บทลงโทษควรมีลำดับขั้น และเปิดโอกาสให้มีการแจ้งเหตุจำเป็นก่อนจะนำเข้าสู่กระบวนการอาญา

นอกจากนี้ หากไม่สามารถเข้าชี้แจงได้จากสาเหตุที่ควบคุมไม่ได้ เช่น การเจ็บป่วย หรือกรณีฉุกเฉินอื่น ๆ การบังคับใช้บทลงโทษทางอาญา ย่อมเป็นการใช้มาตรการรุนแรงเกินจำเป็น (excessive) ขัดต่อข้อ 9 และข้อ 14 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, มปป.)

2.4 ข้อสังเกตจากคดีตัวอย่าง แม้ปัจจุบันยังไม่พบคดีจากคำพิพากษาศาลปกครองหรือศาลรัฐธรรมนูญที่ตีความบทบัญญัตินี้โดยตรง แต่จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ภาคสนามของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และข้อเท็จจริงจากเอกสารการรับเรื่องร้องเรียน พบว่า มีหลายกรณีที่บุคคลซึ่งถูกออกคำสั่งเรียกถูกพนักงานสอบสวนดำเนินคดีอาญา เนื่องจากไม่มาให้ถ้อยคำตามคำสั่งเรียกที่ส่งทางไปรษณีย์ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน และสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้แจ้งความดำเนินคดี แม้ต่อมาพบว่าผู้ถูกคำสั่งเรียกไม่ได้อาศัยในที่อยู่ดังกล่าวจริง หรือหนังสือถูกส่งกลับแต่ไม่มีการติดตามผลอย่างเหมาะสม

กรณีดังกล่าว เป็นตัวอย่างของการดำเนินคดีอาญาโดยไม่คำนึงถึงเจตนาและพฤติการณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งในหลักสากลถือว่าผิดหลักความเป็นธรรม และไม่สอดคล้องกับมาตรฐานขององค์กรตรวจเงินแผ่นดินในระดับโลก

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาข้อกฎหมายและแนวทางการกำหนดมาตรการในการส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

3.1 แก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พุทธศักราช 2561 โดยเพิ่มนิยาม “คำสั่งเรียก” ในมาตรา 4 และปรับมาตรา 93 กับ 105 ให้รองรับการส่งคำสั่งผ่านช่องทางดิจิทัล เช่น อีเมล แอปพลิเคชันภาครัฐ SMS และระบบยืนยันตัวตนดิจิทัล พร้อมกำหนดวิธีส่งแบบหลากหลายเหมือนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง รวมถึงการส่งให้ผู้อื่นรับแทน วางหรือปิดคำสั่งเมื่อไม่มีผู้รับ

3.2 ปรับปรุงระเบียบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมาย พุทธศักราช 2562 ข้อ 23 ให้ทันสมัย รองรับผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี และเพิ่มระบบ “รับทราบคำสั่ง” เช่น e-Signature หรือ OTP ทั้งนี้ ข้อจำกัดเดิมของกฎหมายและระเบียบไม่ได้เป็นเพียงปัญหาทางเทคนิค แต่ละเมิดหลักนิติธรรม หลักสัดส่วน และความยุติธรรมเชิงกระบวนการ จึงควรได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบเพื่อคุ้มครองสิทธิประชาชนและยกระดับความชอบธรรมของกระบวนการใช้อำนาจรัฐ

กฎหมายเปรียบเทียบ กรณีศึกษาสาธารณรัฐเกาหลีใต้ - สาธารณรัฐสิงคโปร์ และบราซิล สำหรับประเทศไทย

การออกคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือแสดงตนต่อหน่วยงานรัฐ ถือเป็นกลไกพื้นฐานในกระบวนการตรวจสอบ การสอบสวน หรือการดำเนินกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ประเทศที่มีระบบกฎหมายทันสมัยได้พัฒนา “วิธีการส่งคำสั่ง” ให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และสอดคล้องกับบริบทดิจิทัล รวมทั้งมีมาตรการรองรับเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกเรียกอย่างเป็นระบบ บทนี้วิเคราะห์ระบบของเกาหลีใต้และสิงคโปร์ ซึ่งมีการผสมผสานระหว่างระบบ Civil Law และ Common Law ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเสนอบทเรียนสำหรับการปฏิรูปกฎหมายไทย

จากการศึกษาการส่งคำสั่งเรียก เปรียบเทียบกับต่างประเทศซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในเอเชีย จำนวน 2 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศสาธารณรัฐเกาหลี และประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้ (อภิสิทธิ์ ภัตติยากร, 2565)

1. ระบบกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ พบว่า มีการยืดหยุ่นและเน้นประสิทธิภาพในสาธารณรัฐเกาหลี วิธีการส่งหมายเรียกพยานหรือผู้ต้องหานั้นมีความหลากหลาย ไม่จำกัดอยู่เพียงการส่งด้วยเอกสารแบบทางการเท่านั้น หากแต่เปิดช่องทางการสื่อสารทางเลือกอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง ได้แก่ การโทรศัพท์ การส่งอีเมล การส่งจดหมายลงทะเบียน หรือแม้กระทั่งข้อความผ่านระบบ SMS ทั้งนี้ การเลือกใช้วิธีใดจะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่โดยยึดหลักความเหมาะสม และการเข้าถึงของผู้ถูกเรียกในแต่ละกรณี สอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนที่เกาหลีใต้รับรองไว้ในกฎหมายและสนธิสัญญาระหว่างประเทศ ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการดำเนินกระบวนการที่อาจละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา

2. ระบบกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีหลักเกณฑ์หลากหลายและเทคโนโลยีสนับสนุน สำหรับประเทศสิงคโปร์ การส่งหมายเรียกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(Criminal Procedure Code) มาตรา 116 และ 3 ได้กำหนดวิธีการส่งไว้หลายช่องทาง ได้แก่ ส่งมอบเป็นการส่วนตัว การส่งให้บุคคลในครอบครัวที่ผู้รับอาศัยอยู่ล่าสุด ส่งทางไปรษณีย์ และการใช้อีเมลในบางกรณี ซึ่งสิงคโปร์ได้เปิดรับการส่งผ่านระบบดิจิทัล เช่น SMS หรือ WhatsApp เมื่อได้รับการอนุญาตจากศาล ซึ่งแสดงถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อให้มั่นใจว่า “ผู้รับรู้จริง” ถึงการถูกเรียก ไม่ใช่เพียงแค่ “มีการส่ง” เท่านั้น

ข้อเสนอเชิงเปรียบเทียบสำหรับประเทศไทย

การออกคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำถือเป็นกลไกพื้นฐานในกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ระบบของไทยภายใต้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พุทธศักราช 2561 ยังคงใช้วิธีส่งคำสั่งแบบดั้งเดิมเพียงสองช่องทาง คือ การส่งด้วยบุคคลและไปรษณีย์ EMS โดยไม่มีระบบตรวจสอบผลการส่งหรือกลไกให้ผู้ถูกเรียกโต้แย้งคำสั่ง ส่งผลให้เกิดปัญหาการดำเนินคดีอาญาโดยไม่คำนึงถึงเจตนาและสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่มีระบบกฎหมายพัฒนาแล้ว เช่น เกาหลีใต้และสิงคโปร์ พบว่า มีการใช้วิธีการส่งคำสั่งที่หลากหลายและทันสมัย เช่น อีเมล โทรศัพท์ SMS หรือแอปพลิเคชัน โดยมีระบบยืนยันตัวตนและการตรวจสอบได้จริง อีกทั้งยังเปิดช่องทางให้ชี้แจงหรือโต้แย้งคำสั่งก่อนเข้าสู่กระบวนการทางอาญา ซึ่งสอดคล้องกับหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยยังคงใช้ระบบแจ้งคำสั่งแบบ “paper-based” เป็นหลัก โดยอาศัยเพียงทะเบียนบ้านและไปรษณีย์ซึ่งอาจไม่ทันสมัย ไม่สามารถตรวจสอบได้ และไม่มีช่องทางสำหรับการโต้แย้งในเชิงกระบวนการก่อนจะเข้าสู่บทลงโทษตามมาตรา 105 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พุทธศักราช 2561

จึงเสนอแนวทางต่อไปเพื่อพัฒนากฎหมายไทย ดังนี้

ควรจัดตั้งระบบบัญชีภาครัฐกลาง (GovAccount) สำหรับการแจ้งคำสั่งราชการผ่านหลายช่องทาง เช่น SMS, Line OA, Email โดยยืนยันตัวตนด้วยบัตรประชาชนดิจิทัล พร้อมกำหนดการแจ้งเตือนซ้ำ 2-3 ครั้งก่อนถือเป็นการฝ่าฝืน และเปิดสิทธิให้ประชาชนชี้แจงหรืออุทธรณ์คำสั่งผ่านระบบดิจิทัลก่อนเริ่มกระบวนการอาญา นอกจากนี้ ควรทบทวนมาตรา 105 ให้เพิ่มองค์ประกอบของความผิด เช่น เจตนาและผลกระทบต่อการตรวจสอบอย่างมีนัยสำคัญ ประเทศไทยควรเรียนรู้จากเกาหลีใต้และสิงคโปร์ ซึ่งผสมผสานเทคโนโลยีกับหลักกฎหมายอย่างสมดุล เพื่อสร้างระบบที่ทั้งมีประสิทธิภาพและคุ้มครองสิทธิตามหลักนิติธรรม

อภิปรายผล

1) การศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อกำหนดขอบเขตของการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ พบว่า การใช้อำนาจของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายและสิทธิมนุษยชน โดยมีวิธีส่งคำสั่ง 2 วิธีคือ ส่งด้วยบุคคลหรือไปรษณีย์ด่วนพิเศษ ลงทะเบียนตอบรับไปยังภูมิลำเนา หากผู้ถูกเรียกไม่มาชี้แจงโดยไม่มีเหตุผล สอดคล้องกับราชกิจจานุเบกษา ได้อธิบายถึงการใช้อำนาจในการออกคำสั่งและส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ตามระเบียบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมาย พุทธศักราช 2562 ข้อ 21 และข้อ 23 (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

2) การศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พบว่า แม้มีกฎหมายรองรับ แต่ยังขาดกลไกคุ้มครองสิทธิ เช่น การแจ้งสิทธิ การโต้แย้ง หรือพิจารณาเจตนา ส่งผลให้การดำเนินคดีอาญาอาจจะเกิดหลักนิติธรรมและสิทธิมนุษยชน อีกทั้งวิธีส่งคำสั่งแบบเดิมยังมีข้อจำกัดเช่น ที่อยู่ไม่ตรงตามทะเบียน ไม่มีระบบติดตามหรืออุทธรณ์ ต่างจากต่างประเทศที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ จึงควรปรับปรุงกระบวนการให้เป็นธรรมและสอดคล้องมาตรฐานสากล สอดคล้องกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ประกอบกับข้อเท็จจริงที่เคยเกิดขึ้นจากการรับเรื่องร้องเรียนของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน พบว่า เคยมีประชาชนจำนวนหนึ่งที่ถูกดำเนินคดีภายใต้บทบัญญัตินี้ โดยยืนยันว่าไม่ได้มีเจตนาหลีกเลี่ยง แต่ไม่ได้รับจดหมาย หรือเปลี่ยนที่อยู่ใหม่แล้วไม่สามารถแจ้งได้ทัน จึงมีข้อเสนอแนะว่า บทลงโทษควรมีลำดับขั้น และเปิดโอกาสให้มีการแจ้งเหตุจำเป็น ก่อนจะนำเข้าสู่กระบวนการอาญา (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, มปป.)

3) เสนอแนวทางแก้ไขข้อกฎหมายและกำหนดมาตรการที่เหมาะสม ในการเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ ประกอบด้วยข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ การเพิ่มช่องทางการส่งคำสั่งที่ทันสมัย เช่น อีเมล แอปพลิเคชัน และระบบยืนยันตัวตนดิจิทัล การจัดทำกระบวนการให้ชี้แจงเหตุขัดข้อง และการกำหนดบทลงโทษเป็นลำดับขั้น เพื่อความเป็นธรรมและสอดคล้องกับหลักกฎหมาย สอดคล้องกับอภิลักขณ์ ภัสสัทยากร ได้กล่าวว่า การออกคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำหรือแสดงตนต่อหน่วยงานรัฐ ถือเป็นกลไกพื้นฐานในกระบวนการตรวจสอบ การสอบสวน ซึ่งมีการผสมผสานระหว่างระบบ Civil Law และ Common Law ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เปรียบเทียบกับต่างประเทศซึ่งเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในเอเชีย จำนวน 2 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศสาธารณรัฐเกาหลี และประเทศสาธารณรัฐสิงคโปร์ (อภิลักขณ์ ภัสสัทยากร, 2565)

สรุปผลวิจัย/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลวิจัย

การศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในกลไกการส่งคำสั่งเรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ตามมาตรา 93 และมาตรา 105 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พุทธศักราช 2561 ซึ่งกำหนดบทลงโทษทางอาญาโดยไม่มีช่องทางให้ผู้ถูกเรียกโต้แย้งหรืออธิบายเหตุขัดข้องได้ก่อนเข้าสู่กระบวนการลงโทษ ประกอบกับระเบียบที่จำกัดวิธีส่งคำสั่งเฉพาะผ่านเจ้าหน้าที่หรือไปรษณีย์ EMS โดยไม่มีระบบรับรองการส่งหรือแจ้งเตือนซ้ำ ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงที่ประชาชนจะถูกดำเนินคดีโดยไม่รู้ตัว ซึ่งขัดต่อหลักนิติธรรม หลักสัดส่วน หลักสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ และพันธกรณีระหว่างประเทศตาม ICCPR เมื่อเปรียบเทียบกับระบบของเกาหลีใต้และสิงคโปร์ ซึ่งมีการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการส่งคำสั่งและกลไกแจ้งเตือนหลายช่องทาง พบว่าไทยยังขาดมาตรการที่เพียงพอในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน งานวิจัยจึงเสนอให้ปรับปรุงบทบัญญัติทางกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้มีองค์ประกอบความผิดที่อิงเจตนา เปิดช่องทางให้ประชาชนอธิบายเหตุขัดข้องและขยายวิธีการส่งคำสั่งผ่านระบบดิจิทัล เพื่อให้การตรวจสอบของรัฐเป็นธรรม โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน.

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การปฏิรูปกฎหมายและระบบการออกคำสั่งของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ควรมุ่งสู่ความชอบธรรมและยุติธรรมในการตรวจสอบ โดยเฉพาะการใช้คำสั่งเรียกบุคคลให้ถ้อยคำ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ายังขาดกลไกคุ้มครองสิทธิผู้ถูกเรียก และอาจส่งผลกระทบทางอาญาโดยไม่เหมาะสม จึงเสนอแนวทางปรับปรุงใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ปรับแก้มาตรา 93 และ 105 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561 ดังนี้

1.1. มาตรา 93 ควรเพิ่มการส่งคำสั่งผ่านช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เช่น อีเมล, SMS หรือแอปพลิเคชันของรัฐ และถือว่าการส่งไปยังช่องทางที่ลงทะเบียนไว้ล่วงหน้าเป็นการรับทราบโดยชอบ ยกเว้นหากมีหลักฐานแสดงข้อบกพร่อง พร้อมกำหนดให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน แจ้งสิทธิผู้ถูกเรียกและเปิดโอกาสให้ขอชี้แจงหรือเถียงกันได้

1.2 มาตรา 105 ควรกำหนดองค์ประกอบความผิดชัดเจน โดยเน้น “เจตนา” ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งโดยไม่มีเหตุสมควร กำหนดลำดับขั้นตอนการได้แก่ ตักเตือน เปรียบเทียบปรับ ฟ้องคดีอาญาเป็นทางเลือกสุดท้าย พร้อมให้สิทธิชี้แจงก่อนฟ้อง เพื่อสอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วนและหลักสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 29 และ ICCPR ข้อ 14

2. ปรับปรุงระเบียบสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินมอบหมาย พ.ศ.2562 ข้อ 23 เรื่องการส่งคำสั่ง ควรกำหนดให้สามารถส่งคำสั่งเรียกผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น e-Government, SMS, แอปพลิเคชัน หรืออีเมลที่ลงทะเบียนไว้ โดยต้องส่งอย่างน้อย 2 ครั้ง หากไม่ได้รับการตอบรับ พร้อมให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบและบันทึกผลการส่ง หากไม่สามารถยืนยันได้ว่าผู้ถูกเรียกได้รับคำสั่งจริง ต้องงดการดำเนินคดีอาญา เพื่อลดการตีความคลาดเคลื่อน และสอดคล้องกับหลัก Due Process

3. จัดตั้งระบบสื่อสารกลางภาครัฐ รัฐบาลควรพัฒนาระบบบัญชีผู้ใช้งานกลาง เช่น GovAccount หรือ e-Notification System ที่เชื่อมโยงข้อมูลประชาชนกับช่องทางสื่อสารราชการ โดยยืนยันตัวตนผ่านแอปของรัฐ (เช่น D.DOPA หรือ PromptPay ID) และบันทึกการส่ง/เปิดอ่านไว้เป็นหลักฐานทางกฎหมาย พร้อมเปิดช่องทางให้ประชาชนโต้แย้งคำสั่ง เช่น ขอเลื่อนหรืออุทธรณ์ แนวคิดนี้ยึดรูปแบบจากระบบ MyGov+ (เกาหลีใต้) และ SingPass (สิงคโปร์)

4. เพิ่มกลไกอุทธรณ์และลำดับบทลงโทษ ควรให้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งเรียกภายใน 15 วัน ผ่านระบบออนไลน์หรือหนังสือถึงหัวหน้าคณะผู้ตรวจสอบ โดยพิจารณาเหตุจำเป็น เช่น การเจ็บป่วยหรือไม่ได้รับคำสั่ง หากพบว่าเจตนาเลียงจึงดำเนินคดีตามลำดับ พร้อมปรับระบบโทษให้มีขั้นตอน ได้แก่ ตักเตือน เปรียบเทียบปรับ ฟ้องคดีอาญา วิธีนี้ช่วยลดการฟ้องโดยไม่จำเป็นและลดภาระต่อกระบวนการยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (มปป.). *หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไป เกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท SM เซอร์คิตเพรส จำกัด.

- ฉาดฉาน แต่งประณีต. (2557). การใช้อำนาจแสวงหาพยานหลักฐานจากร่างกายผู้ถูกกล่าวหา. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- ชนพล โกมารกุล ณ นคร. (2565). หลักนิติธรรมกับการตรวจเงินแผ่นดิน. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 24(71), 96–119.
- บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ. (2542). หลักความได้สัดส่วนตามหลัก กฎหมายของ เยอรมันและฝรั่งเศส. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 1(2), 18-27.
- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 10 ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า 35, และ หน้า 38 (21 กุมภาพันธ์ 2561).
- เพลินตา ตันรังสรรค์. (2559). หลักนิติธรรมกับประชาธิปไตย (Rule of Law and Democracy). *จุลนิติ*, 13(1), 53-61.
- ระเบียบสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน มอบหมาย. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 88 ก หน้า 35 (31 กรกฎาคม 2562)
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1–49 (6 เมษายน 2560)
- วรตну วิจารย์นนท์. (2548). หลักความได้สัดส่วนในระบบกฎหมายไทย. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2540). “อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา.” รวมบทความด้านวิชาการของ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ณ นคร อัยการสูงสุด. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2567 จาก https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:190420.
- อภิลักษณ์ ภัสศัฒยงกูร. (2565). สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา: ศึกษากรณีการออกหมายเรียก ผู้ต้องหาอันนำไปสู่เหตุแห่งการออกหมายจับ. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม*.
- อิสริยาภรณ์ รักขวิน. (2557). สิทธิในการได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ : ศึกษากรณี ขอบเขตของการตรากฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบทางอาญา. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต*.